

Glasiló slovenskega katoliškega dijaštva.

Tretji letnik.

1897.

VIII. zvezek.

Vrnitev.

Kako otožna si, sanjava,
Ti zlata moja domovina!
Sprostira se na vkrog planjava;
Le tu in tam kak nizek breg,
Ob njem se vspenja gozdič smrek;
Skrivnostna polje v njem tišina,
Kot bil kak dom bi posvečen.
Le v dalji — komaj zre oko —
Kipe gore grozeč v nebo ...
Na polju trudi se ratar
V težavne misli zatopljen:
Naročju zemlje seme zroča —
Mu-li požene mlada kal?
Nemara prihrumi mu toča,
Nemara vođ grmeč naval
Konča mu truda, znoja plod.
Nad njim škrjanček žvrgoli;
In raz nebesni, jasni svod
Se solnce božje mu smeji,

Kot bi ga htelo vpokojiti
In tihi mir mu v dušo viliti.

Počasi stopam proti vasi.
Med drevjem hiše se belijo,
Njih okna v solncu se bliščijo.
Na cesti zvonki, deški glasi,
Veselo se smeje, kriče.
Pred kočó stárec vel poseda,
Otrok brezskrbnih igre gleda,
A duh mu v dni pretekle zre:
I on bil otrok kodrolas,
I njegov zvonek bil je glas —
Minilo! — Dan za dnem bolj hira,
Pred njim se grob teman odpira.
In v lini skoro zazvone
Zvonovi zadnji mu pozdrav,
Možje ga štirje poneso
Na njivo pusto kraj dobrav

Ter v postelj ozko ga deno,
Par očenašev pomolé;
Potem pa vsi ga pozabé.

In stopam v vas. — Povesod življenje.
Vse dela, trapi se in trudi.
Oj kmetič borni, le trpljenje
Je delež tvoj, dokler ne zgrudi
Pod težo žitja se telo ti . . .

In dalje spem po znani poti. —
Solze mi močijo obraz,
Ko zopet zrem te rodna vas!
Tu me je vzgojevala mati,
Tu otrok sem igral na trati,
Tu najsrečnejše dni živel sem,
Dokler ponesel ni korak
Me v širni svet — za srečo šel sem.
Za srečo! — Kaj našmeh grenak
Na ustnice mi blede lega?!
Gorje mu, kdor za srečo bega
Po širnem svetu — vse zaman,
Nikjer je ni!

Ubog, neznan,
Kot deček sem odšel v tujino,
Zdaj mož se vračam v domovino.

O rodna vas, o rodna vas
Kako me mami čar tvoj, kras,
Ta jednolični kras vsakdanji:
Tu steza stara, plot nekdanji,
Na stran že nagnjen in sprhnel.
Tu pašnik znan mi. Obledel
Napis je tukaj na drevesi,

Popotniku ta kraj znaneč.
Kje si izgubil dve peresi
Ti stari mlin? Pač v vetru več
Ne mahaš mi tako oblastno!
Kako si nekdanj veličastno
Kraj ceste stal, mogočni hrast!
Vendar je tvojo brstno rast
Končala brušena sekira.
Vejevje le še tu leži,
A les tvoj trsa sok zapira —
O vse mini, o vse mini . . .

Tu rodni dom! Kako radosti
Srce se v moških prsih taja! —
Vse kot nekdanj, vse kot v mladosti.
In vendar ne! O ne prihaja
Nasproti več mi skrbna mati,
Molče več roke ne podaja
Na pragu oče mi resan
Ne sestra zorna, pridni brati
Ne stiskajo mi rok veseli —
Vse, vse so že k počitku deli . . .
A jaz doma sem tuj, neznan! —
Ko mogel bi nocoj počiti
Tu pod teboj, moj rodni krov!
A tuj zdaj rod, gospod zdaj nov
Na domu mojem gospodari.
In tujec moram dalje iti.
No bodi! — Bog te čuvaj, vari! . . .

Kaj solze silite v očesi?
Le brzo noga me ponesi
Iz rodne vasi v svet nazaj —
Varuj te Bog, moj rodni kraj!

Fr. Ks. Meško.

Zadnja čarovnica.

Povest iz leta 1701. — Spisal A. Zdenčan.

Osmo poglavje.

Poprej je imel sodnik še nekaj usmiljenja do Marine, sedaj pa je sam priganjal, da naj se obsodba naglo završi. Samomor Lucije Kerzničevke je bil velik dokaz zanj, da je vendarle nekaj na tej čarovniški sodrgi. Sklenil jo je s silo zatreti do zadnjega, da bo imel mir pred temi ljudmi. V tem sklepu ga je zvesto podpiral Mordaks.

Brez vsacega izpraševanja se je Marini napovedala smrt deveti dan tistega meseca.

Vendar se je potem drugi dan zopet izpraševala. Ker niso prejšnje tri stopinje mučenja nič izdale, poskusili so uporabiti četrto, ki je bila vseh najhujša. Žveplo in smolo so žgali in so ji kapali na golo telo. To zadnje mučilo je imelo toliko pričakovani uspeh, obstala je, da je čarovnica.

Silen boj je bila prej v srci; ni se mogla odločiti, ali bi raje vse prestala, kot priznala sramotilno in neresnično ime, da je čarovnica, ali bi pa obstala vse, kar so hoteli trinogi okrog zelene mize. In slabotna narava je zmagala, da se je zlagala. Pripovedovala je potem skoro isto kot prej Lucija.

Na vprašanje, od koga se je čarovnije naučila, je rekla, da od obeh sežganih čarovnic, Ane Zbačnikove in Neže Rusove, ker je mislila, da je bolje imenovati umrle, nego da bi žive v nesrečo pripravila. Ostala odkritja s čarovniškega polja niso tako znamenita, da bi jih tu navajali. Pripovedovala je sploh take stvari, da bi vsak pameten človek, ki le nekoliko pozna pravo bistvo čarovniških misterij, spoznal, da je popolnoma nedolžna.

Zato je pa tudi v začudenje vseh navzočih vstal že nam znani Peter Vesel. Govoril je proti obsodbi Marinini, češ, da je popolnoma nedolžna. Že mnogokrat prej bi bil rad zagovarjal zatožence, toda bal se je vselej da bi ne bil sam zaprt. Dobro je vedel, da je vsakdo, ki sočustvuje s čarovniki, sam obdolžen tega in seve tudi obsojen. Toda sedaj ni mogel strpeti. Poznal je Marino že mnogo let, spoznal tudi tu, da je le neznosno mučenje krivo, da je čarovništvo priznala.

Bral je tudi slovečega jezuita barona Friderika Spé-ja knjigo proti tej prazni, toda osodepolni vraži.

Govoril je lepo in prepričevalno. Dokazoval iz njenega prejšnjega življenja njeno nedolžnost. Omenjal stvari, katere je zatoženka priznala, ki se nikakor ne strinjajo z resnico, in končal svoj govor s sledečimi

besedami: „Denite sodnike na natezalnico in nas vse, pa se boste po tej poti prepričali, da smo vsi čarovniki.

Krepki možje so mi pripovedovali, da si ni moči misliti hujše bolečine od raztezalnice, in raje bi vse priznali, tudi dejanja, na katera še nikoli mislili niso, nego šli samo jedenkrat na tezalnico... Blagor mrtvim ki so nedolžno trpeli te strašne muke, milujem vse žive, ki so v vedni nevarnosti, nad vse srečni pa so oni, ki niso rojeni, da jim ni treba gledati nečloveškega trinoštva in hudodelstev, ki se godé pod solncem.“

Tako je končal svoj govor, a ni našel odprtih src za te nazore. Še celo sodnik, v katerega značaju smo marsikako iskrico miline in usmiljenja zasledili, ni bil dovzeten za osloboditev Marine. Imel je sodnik to napako, da ni smel noben človek imeti poleg njega svojih lastnih nazorov. To ga je jezilo, da bi mu tak ugovarjal. Toda še hujše je besnel Mordaks. Kaj tako človeče bo tajilo čarovnice, si je mislil. Seve, če ni čarovnic, kako naj potem slavo uživa za svojo trudapolno sestavo o čarovniških pravadah.

Nagnil se je Mordaks na sodnikovo stran in mu šepnil nekaj besed na uho.

Sodnik je vstal, poklical z roko beriča in rekel: „Po postavi, da je vsakdo, ki zagovarja čarovnice, sam čarovnik, naj se odvede Peter Vesel v ječo“.

Nihče si ni upal temu upreti, vsi so zadovoljno prikimali temu nasilstvu.

Sodnik pa je začel narekovati pisarju Ivanu Ravniku sledečo obsodbo.

„Po postavi Božji in po cesarskih zakonih je Marina Sušarkova priznala, da je kriva mnogih hudodelstev: čaranja, s čimur je Božje in cerkvene zapovedi prelamljala in tudi blago svojega bližnjega poškovala... Zato je drugim v svarilni vzgled obsojena, da se jutri pelje na obično morišče in se ondi s cesarskim mečem obglavi. Njeno truplo, kakor tudi truplo Lucije Kerzničevke, ki se ima iz zemlje izkopati, naj se na grmado vrže, popolnoma sežge, da bo prah in pepel. Potrjeno pri cesarki krvavi sodnji.“

Dano v ribniški graščini, dne 11. maja 1701.

Janez Jurij Gottscheer,
krvavi sodnik.“

Hladnokrvno je narekaval to krivično sodbo. Zatrli je v svojem srečanju čustva, ki so mu velevala usmiljenje in milost. Hotel je to čarovniško gnezdo zatreti, da bo mir pred njimi.

Petra Vesela je peljal berič v ječo, v kateri je prej prebival ubegli Mikula Gregorec. Marino so zopet uječili do jutri. Prosila je, da bi ji poslali

kapelana Jurija Fabra. Uslišali so jo. Lahko bi se bil prisednik Peter Vesel oslobodil, ko bi bil le hotel sodnika prositi, da se je prenaglil, toda bil je preponosen. Hotel je prestati raje vse, nego izneveriti se svojemu prepričanju.

Zaprla so se torej za njim vrata, utonil dan svobode. Ali za zmirom? Kdo ve?

Popoldne je prišel k Marini trški kapelan Faber. Sicer se mu še ni docela zacelila zlomljena noga in je težko hodil, vendar je hotel na vsak način iti. Ni mogel verjeti, da bi Marina, katero je vedno zaradi njenega poštenega življenja visoko čislal, v resnici tako globoko pala, da bi izročila svojo dušo hudiču.

Bil je skoro vse popoldne pri nji. Prepričal se je, da je čisto nedolžna. Žal mu je bilo za nedolžno žrtev, toda pomagati ji ni mogel. Potolažil jo je, da bo kot mučenica umrla. Naj bo torej hrabra v smrtnem boju.

Marina je pa priporočila svoje nedorasle otroke v varstvo gospoda kapelana. Naj dokaže, če bo moči, nedolžnost njeno, da se ne bodo sramovali njeni otroci kedaj matere-čarovnice.

To je prosila kapelana, kar je tudi sveto obljubil. Njen mož Šušarek in njeni otroci je niso smeli obiskati. Tako je velel Mordaks, ki pač ni imel nobenega smisla, kaj je materina, kaj otroška ljubezen.

Tako so ji s to kruto prepovedjo zagrenili zadnje trenutke življenja. Toda udala se je v voljo Najvišjega. Zavest, da po nedolžnem trpi, da bo prestala mučeniško smrt, ta jo je bodrila in krepila zadnji dan njenega bednega življenja.

Drugi dan je bil torej smrtni dan zadnje ribniške čarovnice. Bilo je dné 12. maja l. 1701. Krasen majnikov dan je bil. Solnce je kakor nalašč svetilo jasno za pogreb in umor Marine Sušarkove. Zopet se je ljudij nateklo iz dolov in gor, da vidijo drugo tragično procesijo v tako kratkem času. Zdelo se je, kakor da se je svet že privadil takim lepim prigodkom. Zopet je imel birič Tone Rojec iz Sušja čez glavo opravek. Zopet je spremljal Marino trški kapelan. Težko je hodil in se moral na palico opirati. A hotel je iti, da je tolažil Marino. Zanj je bila to velika tolažba, da ni čisto sama šla med hladnokrvno množico. Med mnogoštevilnimi udeleženci tragičnega konca Marine Sušarkove ni bilo njenega moža Janeza, ni bilo njenih otrok. Ni hotel sam iti, ni hotel pustiti svojih otrok, da bi gledali najžalostnejše stanje človekovo: stanje, ko je od vseh proklet celo ob zadnji uri.

Pa še nekoga ni bilo med to bujno množico: oni, ki bi se imel skoro najbolj veseliti. Med ljudstvom ni bilo Marjete Govšetove, ki je prav

za prav spravila Marino na morišče. Obeh ni bilo : ne Gregorca ne Marjete, da bi se veselila svoje žrtve.

Zbolela je Marjeta že pred par dnevi. Od kraja bolezen ni bila videti nevarna, a čudno je bilo vendar, da je ravno sedaj zbolela, ko bi lahko v miru uživala plačilo svojega greha. — Na morišču je bilo vse tako pripravljeno, kakor smo že opisali v prvem poglavju. Ko so prišli do odra, je dal trški kapelan „zadnji“ čarovnici blagoslov, nekaj ji šepnil v uho, potem je pa Marina ujunačena stopila na morilni oder.

Sodnik je nato prebral obsodbo in jo vprašal, če je v resnici čarovnica.

„Ne“, zazvenelo je iz ust Marine. Ljudje so se grobo zasmejali takemu pogumu.

Na poziv, da naj udeležence pove, je odvrnila, da nobenega ne ve, ker ne more verjeti, da bi bil sploh v ribniški dolini kateri čarovnik.

Ta odgovor je različno deloval na poslušalce. Ljudje so bili poto-laženi, ker so se bali, da ne bi Marina koga iz osebnega sovraštva imenovala. Toda Marina je vsem odpustila, tudi onim, ki so jo po krivici spravili na grmado. Tudi sodnik je bil v srcu oveseljen, ker je upal, da bo konec teh mučnih preiskav, le Mordaks ju temno gledal, češ, zdaj bo konec mojega priljubljenega dela.

„Blagor ti, da si resnico govorila“, rekel je polglasno gospod Faber, ker glasno ni smel, če je hotel živ ostati.

Marina je pa pokleknila, da je vsprejela zadnji blagoslov; nato ji je pa birič oči zavezal in z jednim mahljejem končal življenje. Sežgali so Marino z Lucijo Kerzničevo vred, katero so izkopali iz jame. Ljudje so namreč mislili, da bo zemlja nerodovitna postala, ako počiva v nji čarovniško truplo.

Popoldne je bil prazen prostor na pogorišču. Tako je padla in umrla kot nedolžna žrtev zadnja čarovnica na Kranjskem v obče in v Ribnici posebej. Zaključila je s svojo mučeniško smrtjo tragične zgodbe, ki so se pojavljale skoro dvesto let po celem krščanskem svetu. Prestala je boli, pustila je žalostnega moža, osirotele otroke in ta bedni svet „zadnja čarovnica“ dne 12. maja l. 1701.

(Dalje prihodnjič.)

Rispeti.¹

IV.

Predolgo že si pesem v srcu spala,
 Privri na dan spet iz srca globine:
 Spet jasno sije solnčece z vedrine,
 In moč njegova je megle razgnala. —

Močno je v srcu rjula viher sila,
 In ta mi slednji spev je zadušila. —

Zdaj vlada mir, in v tej tihoti sveti
 Glase naj duše moje se — rispeti! —

V.

Iskal sem v svetu vzorov, blaga, sreče,
 Iskal sem bleska solnčnega v nižavi,
 Poslušal nisem, kar mož modri pravi,
 Da nično vse na zemlji je, bežeče.

Tako sem dolgo se slepil in motil,
 Obup se je duha že bil polotil.

A glej! Nakrat mi iz višine jasne
 Zasine vzor, ki v veke ne ugasne.

Al. Peterlin.

Nasveti.

1.

Da že vscvete naš rod enkrat
 V ponos nam vsem in diko,
 Ne ruši, kar že zida brat
 Z marljivostjo veliko.

2.

Za narod, ki v boleh ječi,
 V dejanja vse oživi,
 Kar dobrih mislij mislil si
 Že miselnik mislivi.

3.

Ko v ljudstva se korist boriš,
 Ne daj, da trud ti plača,
 Saj kar za ljudstvo pridobiš,
 I tebi v prid se vrača.

4.

Z obljubami v srečnejše dni
 Nikar ljudij ne siti,
 Gladu obljuba ne vteši —
 V pomoč jim z dejstvi hiti.

Ciril.

¹ Glej „Zora“ 1896. III. št.

Galileo Galilei.

Piše Jos. Sever.

VI.

edno in vedno očitajo cerkvi, da je sovražna znanstvenemu napredku, in da so kongregacijski dekreti in cerkvena obsodba ovirali razvoj Kopernikovega nauka in astronomije sploh, ko vendar zgodovina tako jasno govori, da je ravno v prvem stoletju po Galilejevi smrti astronomija najbolj procvitala. Kako se strinja predrzno in hudobno očitjanje z zgodovinskimi dokazi, ni težko odgovoriti! Gotovo je, da bi se bil Galilei popolnoma izgubil v znanstvenem prepiru, ki je bil čimdalje tem strastnejši, in znano je, da je bilo Galilejevo duševno delovanje najplodovitejše po njegovi obsodbi. Spisal je svoje najimenitnejše delo, dialog o novih vedah, in vzgojil nekaj učenjakov, ki so zasajali kali poznejšemu razvoju astronomije in fizike. Tako je n. pr. Cassini, profesor v Bologni in pozneje vodja pariške zvezdarne, odkril Saturnove spremljevalce, Rafael Magalotti je l. 1652 spisal preučeno razpravo o repaticah, o. Dominik Plati je marljivo opazoval solčne mrke, in tudi možje, kakor Atanazij Kircher, Honor. Fabri, Torricelli, Vinc. Renieri, matematik Gottignies, naravoslovec Michelangelo Fardella s svojim bistrim umom niso nič manj pospeševali znanstvenega razvoja. Z izvrstnimi in učenimi razpravami so se tudi odlikovali Jan. Alf. Borelli, profesor matematike v Mesini in Pizi, po vsej pravici Newtonov prednik imenovan, Montanari, Grassini in Mezzaveca, ki so nadaljevali Malvassinijeve astronomične efemeride, in matematiki Ricci, Montalbani, jezuit Riccioli, Grimaldi i. dr. In vsi ti učenjaki so uporabljali in učili Kopernikov nauk; seveda le kot hipotezo, in cerkev jim ni branila.¹ Povsod so proslavljali Galileja kot največjega učenjaka, vsak knez in velikaš, ki je potoval skozi Toskano, je obiskal njegov grob, Grimaldi je celo jedno goro na mesecu imenoval po Galileju, in Ricci je naprosil Galilejevega prijatelja in učenca Viviani-ja, da je opisal Galilejevo življenje. Vsega tega cerkev ni zabranila, kar bi bila lahko storila, ampak je še celo dovolila, da se smejo Galilejeve knjige in Kopernikovo delo, nepokvarjeno in nepopravljeno tiskati. Galilejev dialog je bil seveda prepovedan, bral ga je pa lahko vsakdo, kdor je prosil dovoljenja pri cerkveni oblasti.²

¹ Descartes, ki je bil o resničnosti Kop. nauka prepričan, je iz spoštovanja do kongregacije njegov nauk učil le kot hipotezo, češ, s tem — kakor se je sam večkrat izrazil — se bodo najhitreje prepričali o njega resničnosti.

² Caramuel, praški generalni vikar pripoveduje v svoji dogmatiki, da je vsakemu učenjaku dovolil Galilejev dialog brati.

Rimski bogoslovci so vedno pogostejše izražali željo, sv. pismo v zmislu Kopernikovega nauka razlagati, če se dokaže njegova resničnost. Tako je Calmel že l. 1707 razlagal sv. pismo v zmislu Kop. nauka, kardinal Melh. Polignac l. 1714, škof Anton Godeau v svoji „Theologia moralis“ in o. Kherbaum l. 1744 v Pragi v svoji razpravi: „De Poenitentia“. L. 1739 so izdali v Rimu Newtonova dela. Jesuit Maksim Mangold je že l. 1764 v „Philosophia recentior“ trdil resničnost Kopernikovega nauka. L. 1770 sta spisala jezuit Bivald v Gradcu, in jezuit Janez Horvat, profesor na Ogrskem, fiziko v zmislu Kopernikovega nauka; in vseh teh knjig ni cerkev prav nič grajala.

L. 1744 je izšel v Padovi od cerkve potrjen Galilejev dialog, in l. 1757 je papež Benedikt XIV. izpustil iz indeksa dekret, s katerim je cerkev zavrgla Kopernikov nauk. Cerkev je torej že l. 1757 molče priznavala resničnost Kopernikovega nauka; in 11. septembra 1822 je izdala dekret, s katerim dovoljuje tiskati v zmislu Kopernikovega nauka pisane knjige.

Kako neopravičeno je torej očitjanje cerkvenih nasprotnikov! Dobro piše jezuit Linsmeier: „Warum entschuldigt man den Widerstand in diesen und in anderen Fällen, oder sucht ihn aus den Zeitumständen zu erklären, und warum führt man ihn nur der Kirche gegenüber auf unedle Beweggründe zurück? Das ist ein ungleiches Mass! Die Hartnäckigkeit, womit man auf romfeindlicher Seite an diesen altüberkommenen Vorwürfen trotz vielfacher Widerlegung derselben noch immer festzuhalten sucht, ist doch gewiss nicht minder tadelnswerth, als die Hartnäckigkeit, womit viele Änticopernicaner an der überlieferten Himmelslehre auch nach Newton festgehalten haben.“¹

¹ Nat. v. Offenb. B. 41. „Die drei Hauptgründe Galilei's für das Copernicanische Weltsystem“ str. 280.

Pobirki iz Fosforičeve mape.

Gospica Ottilija.

4.

Jedini ljubljeneč!

Popisati hočem svoje življenje, toda ne vem, ali se mi bo posrečilo, urediti vse male dogodke po času, kakor so se izvršili.

Do svojega petega leta ne vem povedati nič posebnega. Razvajena sem bila, trmasta in kujava. Tudi vrstnikov nisem imela, da bi se ž njimi igrala: razen očeta nisem ljubila nikogar. Do očeta pa sem imela globoko nagnjenje; le pri njem sem bila mirna, sicer pa divja in neukrotna. Ko je zbolel, se nisem premaknila od njegove postelje, in ko je umrl, so me morali proč nesti. Do tedaj sem vsak dan molila, in rada molila, a potem nič več tako; saj mi je oče vsejedno umrl, čeprav sem molila zanj. Skoro nato sem tudi sama zbolela. Dolgo sem visela med življenjem in smrtjo, in ko sem okrevala, nisem bila več razposajena in vesela. Otroci pa pozabijo hitro. Poslali so me na kmete, in tam je bilo kmalu vse dobro. Pozneje sem prišla v šolo in bila vedno prva pri vseh neporednih delih.

Polagoma pa se je začelo razraščati v meni neko nejasno hrepenenje za nečim skrivnostno milim in lepim. Bilo mi je v duši, kakor bi stala v jesenskem mraku na prostranem ljubljanskem barju in gledala krasno večerno zarjo, kako odnaša vso srečo in lepoto v neko daljno, bajno deželo. Postala sem žalostna in zaprta, živela sem le svojim sanjam, bolem in knjigam. Lotila se me je tudi misel, da imam sušico in da bom morala tako mlada umreti. To me je naudajalo z žalobnimi čustvi, katerim sem se prepuščala z nekako slastjo. Slikala sem si v domišljiji vse posameznosti svoje smrti in pogreba. Ležala sem na odru, belo oblečena, z vencem na glavi, med venci in cipresami; prihajale so me kropit součenke in so me gledale silno milo; k pogrebu me je spremljala cela šola; ko so me spustili v jamo in me je blagoslovil duhovnik, ihtelo je vse okoli groba. Čutila sem dalje, kako rastejo nad menoj meni najljubše cvetice, in predstavljala sem si, kako mi je na vseh vernih duš dan grob okrašen in gori v mraku na njem toliko svetlih lučic, da ljudje postajajo in z mokrimi očmi čitajo ginljivi napis na mramornem spomeniku. A vse to je bila pusta tolažba, skozi katero je vedno prodirala obupnost. Saj sem imela vsak dan priliko, prepričati se, da ljudje zares mrjo. In kako mrzli in zapuščeni leže mrličji po vlažnih grobeh! Celo ko smo pokopavali součenko, žrtev nesrečne sušice, šle so tovarišice tako vesele za pogrebom,

kakor bi bile izvedele, da nekaj dnij ne bo šole. O, hudo mi je bilo v onem času! Da bi vsaj v duhu preživela celo življenje, čitala sem hlastno, kar mi je prišlo v roke. Tudi v cerkev sem šla večkrat sama, v Marijino kapelo, milosti prosit in dobre sklepe delat. Počasi pa sem prebolela to misel na bližnjo smrt. — Ljubila sem potem nuno in iskala pri njej tolažbe. Umela me je, toda ni me smela umeti. Takrat sem bila neutolažljiva; vse moje misli in želje so bile, dobiti njeno ljubezen. To sem tudi menda dosegla. Ko je nisem več videla, sem jo pozabila. — Tako sem bila stara trinajst let in sem že prečitala mnogo romanov ter nisem mislila na drugo, ko na čitanje. V tem času je prihajal k nam dijak, ki si je domišljal, da me ljubi. Pisal mi je več pisem, jaz pa sem mu rekla, da ga ne ljubim, in da naj miruje.

Do tedaj še nisem imela prijateljice, a sanjala sem že mnogo o ljubezni in prijateljstvu. No, predlanskim je prišla Nani v Ljubljano. Stanovala je pri teti, in tako sem se ž njo seznanila. Ni bila lepa, a v njenih očeh mehkost in miloba, ki me je očarala. Ona je bila že veliko več doživela kakor jaz in je bila v vednosti daleč pred mano. Nekoč sva šli pod Tivoli na izprehod. Do tedaj še nisva nikdar govorili o prijateljstvu. Sedli sva na klop in prišli v pogovoru na ljubezen. Rekla sem, da je mogoče pravo prijateljstvo in ljubezen le sanjati, nikdar pa ne doživeti. Nato je odgovorila Nani: „Tilka, ljuba Tilka, jaz bi te že rada imela, ali ti ne smeš več tako govoriti.“ Tako sva bili prijateljici in sva se zares ljubili. Jaz sem bila pri vsaki malenkosti takoj čemerna, ali ona mi je vedno odjenjala, da se nisva nikoli prepirali. Obljubili sva si, da najino prijateljstvo preneha, če bi katera izmed naju koga drugega ljubila. Ko sta prišla k nam moja stričnika, zaljubila se je v starejšega in jaz sem ji pisala, da je ne maram več za prijateljico. Odslej sva govorili kakor tujki. Skoro nato je morala Nani oditi. Radi obljube pri slovesu sem ji še večkrat pisala, toda ne bom ji nič več, ker . . . Ne morem Ti povedati zakaj. Često mislim nanjo, pa vedno se razžalostim. Njen ljubljenelec je bil Heine, in tako mi je to ostalo. Ona mi je res mnogo pripovedovala iz svojega življenja, za kar sem ji dolžna hvalo, a tudi mnogi žalostni spomini se strinjajo ž njo.

Jaz imam torej dosti napak, a včasih tudi lepe misli in čute. Kako sem začela Tebe ljubiti, sem Ti že enkrat obširno pisala. Ostalo veš tako. Na Hrvaškem sem tudi dokaj doživela. Neki logarski kandidat mi je odkril svojo ljubezen. Pogosto se čudim, da se mi, ko vendar nisem lepa in prebrisana, izkazuje toliko pozornosti.

Tako priprosto mi je potekalo življenje. Več ne morem pripovedovati; vsak človek ima svoje skrivnosti, velike in majhne, katere ume

le on sam. Saj mi tudi Ti ne zaupaš vsega! — Zdaj sem čisto izgubljena in sama, nimam nikake vere, rada bi pa mnogokrat res verovala in molila, in bilo bi mi za potrebo, če bi Tebe ne imela. Zato pa obožujem Tebe. A trudila se bom, da postanem pobožna in verna, ker Ti želiš. V kratkem pojdem tako iz šole k prisiljeni izpovedi. Tebi bi se veliko rajša izpovedala, in če hočeš, povem Ti vse svoje grehe. Ali pa takoj sedaj! Potem moraš Ti v svojem prihodnjem pismu povedati, ali me absolviraš ali ne. Jaz torej ne hodim v cerkev, in če grem, moram se smejati. Molila nisem že šest mesecev. (Obožujem pa nekega malega osornega boga, ki se brani tega!) Včasih se norčujem iz vere, ali pravim kakor Schiller: Ich bekenne keine Religion aus Religion. Čitam knjige, o katerih vem, da mi glede na vero prinašajo škodo. Dalje imam še nekaj malih grehov, katerih pri izpovedi niti ne pripovedujem. Kaj ne, Ti mi odpuščaš vse to, saj se hočem poboljšati. Prosim izpovej se tudi Ti meni prihodnjič; odpuščam Ti že naprej vse grehe, če bi jih imel prav še desetkrat toliko.

Kot plačilo za to dolgo pismo, pošlji mi majhen koderček Tvojih lepih plavih las. Samo Tvoja

Otilija.

(Konec prihodnjič.)

Nevihta.

Nocoj pa, nocoj pa oblaki
Po nebu se drenjajo,
Kot v pravljicah silni junaki
Mogočno se vspenjajo.

Le jarbole, te kot prikazni
Pod nočno štrlijo nebó,
Vsi krovi, vsi čolni so prazni,
Svetilnik le sveti bledó.

Tu, tam se pretrgajo včasi,
A tesno še bolj se združé —
Nihče se na ladjah ne glasi,
Pred sidrom ležijo molcé.

Že v dalji grom prvi se čuje,
Že jezno se mrši morjé,
Orkan se grozan prorokuje,
In ladje zamolklo ječé —

Glej, blisk tam .. ah zopet .. dva .. trije ..
Kaj burja se smeje tako?
Sred morja se barčica vije,
Ah vtopil, razdjal jo blisk bo.

L. Pintev.

Glasnik.

Naš prvi sestanek.

IV. O leposlovnem vprašanju. (Poročal abit. J. Šinkovic.)

1. Obsojamo odločno narodu škodljivo in človeku skrajno nedostojno pisarjenje slovenskih tako zvanih „modernih“ leposlovcev-materijalistov in obžalujemo, da je slovenski narod tako nesrečen, da ima tudi on v sveji sredi zastopnike surovega naturalizma,

2. Pozivljajo se vsi dijaki leposlovci, da podpirajo pravo umetnost v katoliških časopisih in knjigah, ki goje leposlovje za ljudstvo pisano.

V. O razmerju med vero in vedo. (Poročal phil. dr. Jožef Debevec.)

1. Zastopnikom vere in vede bodi naloga: Obvarovati narodu vero v Boga in ohraniti mu svetinjo npravnega življenja. (Po Jagičevih besedah, Cvetje, V. 9.)

2. Da se ohrani živa zveza med vero in vedo, priporoča se

a) bogoslovcem, da goje poleg bogoslovja še kako drugo stroko človeškega znanja, v kateri naj skušajo pridobiti si kar mogoče veliko dovršenost,

b) gospodom akademikom pa se priporoča, da poleg svoje stroke začno gojiti zlasti krščansko modroslovje, pred vsem pa da prouče kar najtemeljiteje in kar najprej kako apologijo krščanstva (Weiss ali Hettinger).

VI. O položaju in organizaciji krščansko mislečega slovenskega dijaštva. (Poročal vet. med. Fr. Černe.)

1. Povsod naj se skušajo sedanje državne srednje in višje šole preosnovati v krščanskem duhu; kjer pa to ni mogoče, naj katoličani skušajo ustanavljati katoliške visoke in srednje šole, zlasti naj pa dijaki širijo to idejo med ljudstvom.

2. Prostost poduka na visokih šolah naj se razširi v krščanskem smislu.

3. Na vseh visokih šolah naj bodo pouk in izpiti brezplačni.

4. Zavode, kakor „mensa academica“ in jednake naj sprejme država v svojo oskrb.

5. Dovolj naj se popolna svoboda zborovanja in ustanavljanja društev.

6. Krščansko misleči dijaki naj bodo člani vedno le odločno krščanskih ali katoliških društev, ker vsako polovičarstvo škoduje. Kjer pa takih še ni, naj se skušajo, kakor hitro mogoče, ustanoviti.

Razpravljanje je trajalo dopoldne in popoldne skupaj osem ur, potem pa se je vršil na večer slavnosten komerz, na kateri so se vabili vsi prijatelji sestanka krščansko mislečega dijaštva. Do pol dvanajstih so govorili odlični gospodje govore, svirali tamburaši na tamburice, peli izbrani pevci pesmice, krepčali se tega dneva naudušeni mučeniki.

Lepo smo mislili in govorili, delajmo še tako, in naši nasprotniki se ne bodo držali preveč satirično, kadar bodo premišljali, kako smo reševali domovino.

„Hrvatska Misao“. Najpoštenejši hrvaški list, kolikor moremo mi soditi, je list „Hrvatska Misao“, katero so začeli izdajati letošnje leto hrvaški akademiki v Pragi. List prinaša znanstvene članke o vseh naj-nujnejših vprašanjih in potrebah naše dobe in je posebno močen v kritiki sedanjih kulturnih, slovstvenih, političnih, v prvi vrsti pa socijalnih razmer na Hrvaškem in sploh med slovanskimi narodi. In vse to pišejo dijaki, a dijaki čistih namer in realnega mišljenja, polni ljubezni do svojega naroda, dijaki, kateri s težkim srcem gledajo, kako jim narod propada moralno in umira materialno, med tem ko je mladina v narodnem oziru brezdelna, ali pa polna romantizma prepeva „u boj, u boj!“ in misli, da je vrhunec domovinske ljubezni v besedah „nek Turčin zna, kako mremo mi!“ Ti mladeniči so prišli do spoznanja, da je mogoče vzdigniti narod iz bede s premišljenim delom na polju političnem, prosvetnem in gospodarskem, zato hočejo, naj se pripravlja mladina na to delo z vso resnobo, naj začne realno misliti, naj proučuje z ljubeznijo narodne potrebe in težnje, in naj si ustvari jasno in popolno sodbo o vseh življenskih vprašanjih, „da u život stupi s jakom i razvitom dušom“. Mladostna čilost in odločnost, da ne rečemo drznost veje iz celega lista. Svoj samostojni nastop opravičujejo z zahtevo življenja, „da mladež upravo mora u život donijeti nešto novo, nešto bolje, jer inače bi njezin dolazak u život bio suvišan“. Ostro obsojajo počenjanje madjarske vlade in mlačnost in neznačajnost narodne inteligence, kateri oboji bi morali skrbeti za temeljitejšo izobrazbo in boljšo vzgojo mladine in širokih slojev naroda. Prikupljivi, a ob enem moški so v tožbi: „Nemamo ni društava, pa ni pojedinaca, koji bi z ljubavlju dolazili k mladeži ili k puku, upućivali ga rječju, knjigom, primjerom; i tako smo prisiljeni, da si pomažemo sami“. Nikakor se ne vedejo oholo, kakor bi bili pojedli vso modrost z veliko žlico. Da podajo hrvaški mladini mislij, hočejo si pomagati z deli umnih prijateljev in učiteljev mladine, kakor jih imajo na srečo Rusi, Čehi in Francozi. Priporočajo slovansko vzajemnost in se bore za jugoslovansko jedinstvo: Hrvatje in Srbi so jim jeden narod, na kateri naj bi se naslonili na zahodu Slovenci in na vshodu Bolgari. Dijakom svetujejo, naj zahajajo, mesto na Dunaj ali v Gradec ali Innsbruck, rajši v Prago, Krakov in Lvov, naj se uče slovanskih jezikov in proučavajo najpoprej slovanska ljudstva, potem šele, ko se bodo doma dobro izpoznali, naj se obrnejo na Nemško, Francosko, Angleško. Vse pridobitve zapada, pravijo, pa je Slovanom vsprejemati samo kritično. Tako imajo torej tudi ti mladeniči ideale, ali ti jim niso plod razgrete domišljije ali naudušenega srca, ampak zrele misli jakega značaja. Ne iščejo jih v zgodovinski preteklosti ali teritorijalni obsežnosti svoje domovine, temveč v bodočnosti in moralni velikosti svojega naroda. Vse to pa hočejo, kar je posebno veselo znamenje, doseči na temeljih krščanstva. Saj je prav v krščanstvu organizatorična sila tako velikanska in životvorna, da lahko prestvari ves svet v kraljestvo božje. Žal, da se niso še o tem kardinalnem vprašanju, ki je za nas prava Arhimedova točka, dovolj določno izrekli. Bojimo se skoro, da mislijo o tem, kakor sploh izobraženci po svetu, ki so sicer materialistično brezverstvo svojih učiteljev zavrgli in se vedno bolj oklepajo krščanstva, a samo nekega

čistega krščanstva brez nespremenljivih dogem in brez prave cerkve, torej tudi brez pravega zmisla, rodovitnosti in zadovoljitve. Gotovo je namreč, da se nauči lahko od prvaka češkega realizma, prof. Masaryka, in od čeških „pokrokařův“ (naprednjakov) res zelo mnogo dobrega, da pa nikakor ni varno učiti se pri njih katekizma. In prav od realistov in naprednjakov prejemajo akademiki okrog „Hrvatske Misli“ največ izpodbude in idej. Usodno bi bilo zanje, ako bi se pozneje v domovini zapleli radi svojih verskih nazorov v boj z duhovščino, ki je pri zadnjih volitvah tako lepo pokazala, da skoro jedina čuti z narodom. Sicer pa se nadejamo najboljšega od njih delavnega radikalizma in mislimo, da bodo imeli kmalu za seboj ves mladi naraščaj, ki bo potem s svojim delom nadomestil in izpodmaknil socijalno demokracijo na Hrvaškem. Sramotna madjarska vlada (ban Hedervary) je sicer prepovedala „Hrv. Misao“ na Hrvaškem „radi socijalističke i anarhističke tendencije“, a to bo njene izdajatelje le moralno povzdignilo, ker se bodo še bolj zavedali svojega pomena. Mladina se radikalnemu toku ne bo mogla ustavljati in tudi mnogi starejši rodoljubi bodo dobili poguma za krepkejšo delo, ko bodo videli požrtvovalnost mladine. Zato pa veselo oznanjajo, zanašajoč se na svoje mlade sile: „Mi probismo led, a čvrsto smo uvjereni, da započesmo u horu. Molimo sve, da rad naš prate. Kritici se veselimo, borbe se ne plašimo, uspjehu se čvrsto nadamo.“ Toplo priporočamo ta list slovenskim dijakom in želimo, da bi se toliko napivana hrv.-slov. vzajemnost kazala med dijaki v tem, da bi medsebojno sprejemali ideje in se unemali za pravo delo. List je nastopil ta mesec drugi letnik in stane na leto 3·10 gl.; za dijake, delavce in male obrtnike 2·10 gl. Naslov: Fran Poljak, Prag-Vinohrady, Korunní třída čis. 831. I. posch.

Vesti z graškega vseučilišča. V preteklem poletnem tečaju je bilo na tukajšnjem vseučilišču vpisanih 1475 dijakov, in sicer na bogoslovni fakulteti 84 rednih in 2 izredna, na pravoslovni 658 + 59, na zdravoslovni 383 + 120, na modroslovni 96 + 36; farmacevtov je bilo 37. Iz tostranske države polovice jih je bilo 1247, iz onostranske 146, inozemcev 82. Kako so bile posamezne narodnosti zastopane, o tem molči uradna statistika; vzroka ni težko umeti. — Predavanja iz slovanskega jezikoslovja so v zimskem tečaju ta-le: 1. Prof. dr. Gregor Krek: Primerjalno glasoslovje staroslovenskega jezika (3 ure na teden). Pavel Jos. Šafařik kot slavist in arheolog (1) coll. publ. Vaje v slovanskem seminarju (3). 2. Prof. dr. Karol Štrelkelj: Slovnica slovanskega jezika II. del. (3). Izbrana poglavja iz primerjalne slovnice slovanskih jezikov (1). Praktične vaje v slovenski stilistiki (za slušatelje vseh fakultet, po potrebi v slovenščini, 1 uro na teden).

Priporočila vredna knjiga. Durch Atheismus zum Anarchismus. Von Nikolaus Siegfried, Freiburg in Breisgau 1895., Herder. Cena 60 kr. To knjižico je že „Katoliški Obzornik“ v 2. številki ocenil in toplo priporočil vsem visokošolcem, katerim je v prvi vrsti namenjena. Pisatelj riše v nji s krepkimi in jasnimi potezami vse nevarnosti moderne brezverske znanosti, ki preti vernemu visokošolcu; daje pa tudi vsa po-

trebna navodila, kako si treba obvarovati najdražji zaklad — versko pričanje. Le sezite po njej vsi, ki ste že, ali ki hočete postati visokošolci in vsi, ki se zanimате za razmere na naših državnih šolah!

Danica priredila je dne 21. oktobra t. l. v prostorih Kastnerjeve restavracije „Zum Magistrat“ na Dunaju svojo prvo občno sejo v tem tečaju, h kateri je prišlo zopet odličnih gostov. Le malokatero drugo akademsko društvo more se ponašati, da zahaja v njihov krog toliko naklonjenih prijateljev kakor uprav Danica. K tej seji prišli so državni poslanci gdje: Povše, Žičkar, dr. Žitnik, dr. Krek in Pogačnik, izmed dunajskih Slovencev: dr. Mantuani, dr. Turšič, p. (Len.) Vavpotič, p. (Alf.) Svet, g. Štiglic. Zastopani sta bili tudi društvi: Norica in Zvonimir. Točke dnevnega reda obravnavale so se zelo hitro brez daljših debat in ugovarjanj; revizorja Val. Levičnik in Fr. Dolšak našla sta poslovanje odbora zadnjega tečaja v popolnem redu, na kar se je dal odboru jednoglasno absolutorij in se je prešlo do volitve novega odbora, v kateri so bili izvoljeni: jur. Val. Levičnik predsednikom, fil. Ant. Vadnal, fil. Rad. Bergant, jur. Iv. Sinkovic, med. Ivan Hubad, in fil. Bogumil Remec odbornikom. Ko se je novoizvoljeni predsednik zahvalil za izkazano mu zaupanje in še jedenkrat pozdravil vse navzoče goste, obravnavale so se raznoternosti, s čemur je bil oficijelni del končan. Predsednikom zabavnega dela imenovan je bil vrli državni poslanec dr. Krek, ki je vršil svoj posel na najlepši način. Med posameznimi točkami so navzoči pevci pod dobrim vodstvom prečastitega g. p. L. Vavpotiča zapeli več lepih domačih pesmij. Vrlo pomenljiv je bil tudi nemški govor predsednika „Norike“ jur. Norberta Hankeja, ki je v navdušenih besedah poudarjal, kakó moramo vsi iskreno ljubiti svojo domovino, ne da bi sovražili druge narodnosti in kakó moramo delovati pod praporom vse združujoče in oblažujoče vere krščanske. Za te iskrene besede zahvaljevala sta se predsednik Val. Levičnik in najbolj še dr. Mantuani, ki je v dolgem govoru naglašal pomen onih idej, za katere se bojujejo katoliška društva in njih prijatelji. Tudi državni poslanci gdje: Povše, Žičkar in dr. Žitnik so lepo govorili in nauduševali vse akademike za resno delo v zmislu katoliških načel. Omeniti moramo še krasne napitnice vrlega predsednika „Zvonimira“ g. Drag. Altmana k delavni zlogi med. Hrvati in Slovenci. Na ta način se je vršila prva seja Danice v izpodbudo vseh njenih članov, kojih število se je tudi izdatno pomnožilo, takó da more s trdnimi upi zreti v boljšo bodočnost.

„Zora“ izhaja koncem vsakega meseca izvzemši dva meseca počitnic in stane za celo leto 1 gld., za dijake 60 kr.

Uredništvo: Anton Vadnal, Dunaj, IX. Porzellangasse 30.

Upravištvo: Pavel Marija Valjavec, Dunaj, V. Matzleinsdorferstr. 76, IV. 30.

Odgovorni urednik: Frančišek Janković, Dunaj.

Rokopisi se ne vračajo, nefrankovana pisma se ne sprejemajo.

Tiskarna oo. mehtaristov, Dunaj.